

δικαιολογείται. Τὸ μεγαλύτερον ἢ μικρότερον ὑπόλοιπον εἶναι ζήτημα ουμπτώσεως. Δὲν σημαίνει ἀναγκαίως καὶ τὴν ὑπαρξίν μεγαλυτέρας κομματικῆς δυνάμεως, δικαιολογούσης τὴν κατακύρωσιν μιᾶς ἀκόμῃ θέσεως. Διὰ τοῦτο ἤμπορεῖ μὲ τὸ σύστημα τοῦτο τῶν μεγαλυτέρων ὑπολοίπων νὰ συμβῆ, ὥστε ἡ μειοψηφία νὰ λάβῃ περισσοτέρας θέσεις ἀπὸ τὴν πλειοψηφίαν⁽¹⁾. Κατὰ ἓνα ἄλλον τρόπον λύσει τὸ ζήτημα τῶν ὑπολοίπων αἱ διαθέσιμοι θέσεις παραχωροῦνται εἰς τὸ κόμμα ἢ τὰ κόμματα ποῦ συγκεντρώνουν τὸν μεγαλύτερον ἀριθμὸν ψήφων⁽²⁾. Ἀλλὰ τοῦτο δημιουργεῖ ἐξαιρετικῶς πλεονεκτικὴν θέσιν ὑπὲρ τοῦ πλειοψηφοῦντος κόμματος ἢ συνδυασμοῦ ποῦ ἀντίκειται εἰς τὸν σκοπὸν τῆς ἀναλογικῆς ἀντιπροσωπεύσεως, δύναται δὲ ἐν περιπτώσει ἀνωμάλου κατανομῆς τῶν κομματικῶν δυνάμεων νὰ ἀπολήξῃ, ὅπως ἤμπορεῖ νὰ συμβῆ πολὺ συχνὰ μὲ τὸ σύστημα τῆς κατὰ πλειοψηφίαν ἐκλογῆς, εἰς κατάληψιν τῶν περισσοτέρων θέσεων ἀπὸ τὴν μειοψηφίαν⁽³⁾. Ὁ κίνδυνος τῆς ἐμφανίσεως μεγάλων ὑπολοίπων καὶ διαθέσιμων θέσεων περιορίζεται, ἐὰν τὸ ἐκλο-

(1) Παράδειγμα: Ψηφίζουν 3000, ὑπάρχουν τρεῖς κόμματα Α, Β, Γ καὶ αἱ πρὸς κατάληψιν θέσεις τρεῖς. Λαμβάνουν δὲ τὸ κόμμα Α 1550, τὸ Β 750 καὶ τὸ Γ 700 ψήφους. Ἐκλογικὸν ποσοστὸν εἶναι 1000, τὸ ὅποιον εἰσέρχεται μίαν φοράν εἰς τὸ 1550 καὶ ἀφίγει ὑπόλοιπον 550 καὶ καμμίαν φοράν εἰς τὸ 750 καὶ 700, τὰ ὅποια μένουσιν ὡς ὑπόλοιπα. Κατὰ συνέπειαν ἐκλέγει ἓνα ἀντιπρόσωπον τὸ κόμμα Α καὶ αἱ ὑπόλοιποι δύο θέσεις κατακυροῦνται ἀνά μία εἰς τὰ κόμματα Β καὶ Γ, τὰ ὅποια ἔχουν τὰ μεγαλύτερα ὑπόλοιπα. Τοιοῦτοτρόπος τὰ κόμματα Β καὶ Γ ἔχουν τὴν πλειοψηφίαν, ἀν καὶ τὸ κόμμα Α συνεχέντρωσε ψήφους περισσοτέρας ἀπὸ τὰς ἰδικὰς τῶν ἠνωμένων. Τὸ σύστημα τοῦτο τῶν μεγαλυτέρων ὑπολοίπων ἐφηρμόσθη εἰς τὸ Καντόνιον τῆς Γενεύης μὲ τὸν ἐκλογικὸν νόμον τοῦ 1891.

(2) Δηλ. ἐὰν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν τὸ παράδειγμα ποῦ προηγουμένως ἐγένεν ἐπανειλημμένη χρῆσις (κόμματα Α, Β καὶ Γ, ἔχοντα μὲ τὴν σειράν 900, 700 καὶ καὶ 500 ψήφους, θέσεις πρὸς κατάληψιν πέντε) ἢ διαθέσιμος πέμπτη θέσις παραχωρεῖται εἰς τὸ κόμμα Α, τὸ ὅποιον τοιοῦτοτρόπος κατακτᾷ τρεῖς θέσεις.

Τὸ σύστημα τοῦτο ἐφηρμόσθη εἰς διάφορα Ἑλβετικά Καντόνια, ὅπως εἰς τὸ Tessin — ἐκλογικὸς νόμος 1891 —, τὸ Neuchatel — ἐκλ. νομ. 1891 —, τὸ Zoug — ἐκλ. νομ. 1894 —, τὸ Soleure — ἐκλ. νομ. 1894 — κλπ. Ὁ πρόωρος ἀποθανὼν πολιτευτὴς Γ. Τσαξίρης. — Ἡ ἐκλογικὴ μεταρρυθμίσις. Ποῖον πρόβλεπε ἐν Ἑλλάδι νὰ κρατήσῃ τὸ σύστημα. Εἰς τὴν «Πατρίδα» τῆς 8, 9 καὶ 10 Μαΐου 1912 — εἶχε προτείνει τὴν καθιέρωσιν εἰς τὸν τόπον μας συστήματος ἀναλογικοῦ ἐπὶ τῇ βάσει τὸ ἐκλογικὸν ποσοστοῦ ὡς ἀνωτέρω ὑπὸ τὸν ὄρον παραχωρήσεως ὅλων τῶν τυχόν διαθέσιμων θέσεων εἰς τὸ εἰς τὸν σχετικὸν νόμον πλειοψηφοῦν κόμμα ἢ συνδυασμὸν.

(3) Τοῦτο συνέβη εἰς τὸ Ἑλβετικὸν Καντόνιον Tessin εἰς τὰς ἐκλογὰς τῆς 5 Μαρτίου 1892, κατὰ τὰς ὁποίας 11.348 συντηρητικοὶ ἐξέλεξαν 50 βουλευτάς, ἐνῶ 11.480 ριζοσπαστικοὶ δὲν ἐξέλεξαν παρά μόνον 45.

γικὸν ποσοστὸν ποῦ χρησιμεύει ὡς ἐκλογικὸν μέτρον, εὐρεθῆ ὄχι διὰ τῆς διαιρέσεως τῶν ψηφισάντων ἐκλογέων μὲ τὸν ἀριθμὸν ἀπλῶς τῶν πρὸς κατάληψιν θέσεων, ἀλλὰ μὲ τὸν ἀριθμὸν αὐτὸν ἠδῆξιμένον κατὰ ἓνα. Τὸ ἐκλογικὸν ποσοστὸν ἐν τῷ αὐτῷ περιπτώσει εἶναι μικρότερον καὶ ὑπάρχει μεγαλυτέρα πιθανότης ὅτι θὰ εἰσέρχεται εἰς τὰ ἀθροίσματα τῶν ψήφων τῶν διαφόρων κομμάτων τόσας φορές, ὅσας εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐκλεκτέων καὶ κατὰ συνέπειαν δὲν θὰ ἀφίγη καμμίαν ἀδιάθετον θέσιν. Ἡ ἰδέα αὕτη ἀφίεται εἰς τὸν Ἑλβετὸν καθηγητὴν Hagenbach Bischoff⁽¹⁾. Κατὰ τὸ σύστημα τοῦ ἡ κατανομή τῶν θέσεων γίνεται ὡς ἐξῆς: Διαιρεῖται ὁ ἀριθμὸς τοῦ συνόλου τῶν ψηφισάντων διὰ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πρὸς κατάληψιν θέσεων, ἠδῆξιμένου κατὰ ἓνα. Τὸ πηλίκον, ἀναδιδαζόμενον, πρὸς ἀποφυγὴν τῶν κλασμάτων, εἰς τὸν ἀμέσως ἀνώτερον ἀκέραιον ἀριθμὸν ἀποτελεῖτὸ ποσοστὸν ποῦ χρησιμεύει ὡς ἐκλογικὸς διαιρέτης πρὸς κατανομήν τῶν θέσεων. Αἱ τυχόν ἀπομένουσαι διαθέσιμοι θέσεις κατανέμονται ὡς ἐξῆς: Διαιρεῖται τὸ ἀθροίσμα τῶν ψήφων ἐκάστου κόμματος μὲ τὸν ἀριθμὸν τῶν εἰς αὐτὸ παραχωρηθειῶν θέσεων, ἠδῆξιμένον κατὰ ἓνα. Τὸ κόμμα, τὸ ὅποιον παρουσιάζει διὰ τῆς διαιρέσεως αὐτῆς τὸ μεγαλύτερον πηλίκον, λαμβάνει μίαν ἀκόμῃ θέσιν, διότι προφανῶς αἱ κομματικαὶ τῶν δυνάμεις δικαιολογοῦν τοῦτο. Ἐὰν ὑπάρχη καὶ δευτέρα θέσις διαθέσιμος, διαιρεῖται τὸ ἀθροίσμα τῶν ψήφων τοῦ αὐτοῦ κόμματος μὲ τὸν ἀριθμὸν τῶν πρὸς κατάληψιν θέσεων ἠδῆξιμένον κατὰ δύο καί, ἐν τῷ πηλίκον εἶναι ἀνώτερον ἀπὸ τὰ πηλίκα τῶν ἄλλων κομμάτων, τὰ ἀποκτηθέντα μὲ τὴν πρώτην διαιρέσιν, παραχωρεῖται εἰς τὸ κόμμα αὐτὸ καὶ ἡ δευτέρα αὕτη θέσις, ἄλλως παραχωρεῖται αὕτη εἰς τὸ κόμμα ποῦ παρουσιάζει τὸ μεγαλύτερον πηλίκον μὲ τὴν πρώτην διαιρέσιν⁽²⁾. Ἐὰν ὁμοίως κατὰ σύμπτωσιν ὄχι μόνον δὲν μέ-

(1) «Vorschlag eines Gesetzes über die Wahlen in den grossen Rat», Basel 1889. Ἐὰν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν τὸ αὐτὸ παράδειγμα, τοῦ ὁποίου ἐγένετο χρῆσις καὶ εἰς τὴν προηγουμένην σημείωσιν, τὸ ἐκλογικὸν ποσοστὸν εἶναι 350 καὶ ὄχι πλέον 420, διότι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐκλογέων (2100) διαιρεῖται διὰ τοῦ 5+1=6. Λοιπὸν τὸ 350 εἰσέρχεται εἰς τὸ 900 δύο φορές, εἰς τὸ 700 ἐπίσης δύο φορές καὶ εἰς τὸ 500 μίαν. Κατὰ συνέπειαν κατανέμονται καὶ αἱ πέντε θέσεις, δύο εἰς τὸ κόμμα Α, δύο εἰς τὸ Β καὶ μία εἰς τὸ Γ.

(2) Παράδειγμα: Ψηφίζουν 200,000 ἐκλογεῖς, ἐκλέγονται 20 βουλευταὶ καὶ ἀνταγωνίζονται 6 συνδυασμοί, οἱ ὅποιοι λαμβάνουν ψήφους ὡς ἀκολούθως:

Συνδυασμὸς	Α	Ψήφους	75,000.
»	Β	»	44,000.
»	Γ	»	33,500.
»	Δ	»	21,500.
»	Ε	»	14,000.
»	Ζ	»	7,000.

Τὸ ἐκλογικὸν ποσοστὸν εἶναι ὁ ἀμέσως ἀνώτερος ἀκέραιος ἀρι-

νουν διαθέσιμοι θέσεις, ἀλλ' αἱ παρχωρούμεναι εἶναι περισσότεραι ἀπὸ τὰς πρὸς κατάληψιν τοιαύτας, ἀφαιρεῖται ἡ πλεονάζουσα ἢ αἱ πλεονάζουσαι θέσεις ἀπὸ τὸν συνδυασμὸν ἢ τοὺς συνδυασμοὺς ποὺ ἔχουν τὸ μικρότερον ὑπόλοιπον ἢ τὸ μικρότερον ἄθροισμα ψήφων.

Τὸ σύστημα αὐτὸ, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τελειοποίησιν τοῦ συστήματος τοῦ ἐκλογικοῦ ποσοστοῦ ἢ διαιρέτου καὶ ἔχει τύχει ἀρκετὰ εὐρείας ἐφαρμογῆς ⁽¹⁾, ἀποσκοπεῖ εἰς τὴν κατανομήν ὄλων τῶν πρὸς κατάληψιν

θμῶς τοῦ 200,000: $20+1=9523 \frac{17}{25} = 9524$. Ἡ πρώτη κατανομή τῶν θέσεων γίνεται ὡς ἀκολούθως:

			Παρχωρούμεναι θέσεις
A	75,000 :	9524	= 7
B	44,000 :	9524	= 4
Γ	38,500 :	9574	= 4
Δ	21,500 :	9524	= 2
E	14,000 :	9524	= 1
Z	7,000 :	9524	= 0
			<hr/> 18

*Απομένον διαθέσιμοι 2 θέσεις. Πρὸς κατανομήν αὐτῶν ἀξάνονται κατὰ ἕνα αἱ παρχωρηθεῖσαι εἰς ἕκαστον κόμμα θέσεις καὶ γίνεται ἡ ἀκόλουθος διαίρεσις:

A	75,000	: 8	= 9375
B	44,000	: 5	= 8800
Γ	38,500	: 5	= 7700
Δ	21,500	: 3	= 7166 ² / ₃
E	14,000	: 2	= 7000
Z	7,000	: 1	= 7000

*Ο συνδυασμὸς A παρουσιάζει τὸ μεγαλύτερον πηλίκον καὶ κατὰ συνέπειαν παρχωρεῖται εἰς αὐτὸν μία ἀκόμη θέσις. Πρὸς κατανομήν τῆς τελευταίας ἀπομένουσας διαθέσιμου θέσεως διαιρεῖται τὸ ἄθροισμα τῶν ψήφων τοῦ A συνδυασμοῦ ὄχι πλέον μὲ τὸ 8 ἀλλὰ μὲ τὸ 9 καὶ ἴδου ὡς πηλίκον 8333¹/₃. Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι κατώτερον ἀπὸ τὸ πηλίκον ποὺ ἔδωσε τὸ ἄθροισμα τοῦ κόμματος B διαιρηθὲν διὰ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀρχικῶς παρχωρηθεισῶν εἰς αὐτὸ θέσεων, ἠδημένων κατὰ ἕνα, δηλ. τοῦ 8800. Κατὰ συνέπειαν εἰς αὐτὸν παρχωρεῖται ἡ τελευταία διαθέσιμος θέσις. *Ο ἀριθμὸς 8800 ἀποτελεῖ τοιοῦτοτρόπως τὸν τελικὸν ἐκλογικὸν διαιρέτην. Ἐάν διαιρέσωμεν μὲ αὐτὸν τὰ ἄθροισματα τῶν ψήφων τῶν συνδυασμῶν κατανέμονται καὶ αἱ 20 θέσεις εἰς αὐτούς. Ἡ διαίρεσις τὸ ἀποδεικνύει.

A	75000	: 8800	= 8
B	44000	: 8800	= 5
Γ	38500	: 8800	= 4
Δ	21500	: 8800	= 2
E	14000	: 8800	= 1
Z	7000	: 8800	= 0
			<hr/> 20

⁽¹⁾ Ἐφημοσθη ἀτελῶς εἰς τὰ Ἑλβετικὰ καντόνια τοῦ Zug καὶ Solothurn (αἱ διαθέσιμοι θέσεις παρχωροῦνται εἰς τὸν συνδυασμὸν ἢ τοὺς συνδυασμοὺς τοὺς ἔχοντας σχετικῶς τὰς περισσότερας ψήφους) καὶ τὴν Βέρνην (παρχωροῦνται τῶν διαθέσιμων θέσεων εἰς τοὺς συνδυασμοὺς μὲ τὰ μεγαλύτερα ὑπόλοιπα). Ἀξέριον ἐφημοσθητὸ σύστημα εἰς τὴν Γενεύην, τὸ Basel καὶ τὴν Νορβηγίαν. Τελευταίως καθιερώθη διὰ τὰς ἐκλογὰς τῆς δημοσπονδιακῆς Ἑλβετικῆς Βουλῆς (Loi fédérale, concernant l'élection du Conseil national du 14 Février 1919), εἰς τὰς ὁποίας ἐπιτρέπεται ἐπισώρευσις δύο τῶν πολῶν ψήφων ὑπὲρ ἑνὸς ὑποψηφίου, ὡς καὶ ἔνωσις διαφόρων συνδυασμῶν, περὶ τῆς ὁποίας θὰ γίνῃ κατώτερον λόγος.

θέσεων τῶν ἀντιπροσώπων διὰ διαιρέσεως, δηλ. κατ' οὐσίαν εἰς τὴν διὰ ταχθείας μεθόδου εὐρεσιν ἑνὸς ποσοστοῦ, ἐκλογικοῦ διαιρέτου, ὁ ὁποῖος νὰ προσαρμόζεται κατὰ τοιοῦτον τρόπον εἰς τὴν κατάτμησιν τῶν ἐκλογέων εἰς κόμματα, ὥστε νὰ εἰσέρχεται εἰς τὰ ἄθροισματα τῶν ψήφων αὐτῶν ἀκριβῶς τόσας φορές, ὅσαι θέσεις ὑπάρχουν. Τοιοῦτοτρόπως παρακάμπτεται ἡ δυσκολία τῆς παραχωρήσεως τυχόν ἀπομενουσῶν ἀδιαθέτων θέσεων ἐπὶ τῇ δάσει τοῦ μεγαλύτερου ὑπολοίπου ἢ τῆς συγκεντρώσεως τῶν περισσοτέρων ψήφων ποὺ εἶδαμεν εἰς ποτὰ ἄτοπα ὁδηγεῖ.

Εἰς τὸ αὐτὸ καταλήγει ἀποτέλεσμα ἄλλη ἐπιτυχῆς μέθοδος, ἡ ὁποία ἐφευρέθη διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους καὶ ὀφείλεται εἰς τὸν Βέλγον νομικὸν Victor d' Hondt ⁽¹⁾. Ἡ μέθοδος αὐτή, ἡ ὁποία ἐκλήθη ἀπὸ τὸν ἐφευρέτην τῆς σύστημα τοῦ d' Hondt, ἢ, ἀπὸ τὸν τόπον ποὺ ἐφημοσθη κατ' ἀρχάς, σύστημα βελγικὸν καὶ ἔχει τὴν χρονικὴν προτεραιότητα ἀπέναντι τοῦ συστήματος τοῦ Hagenbach Bischoff, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν διατύπωσιν ἐπέδρασε, στηρίζεται εἰς τὴν ἀρχήν, ὅτι κανὲν κόμμα, καμμία ὁμὰς ἐκλογέων δὲν δικαιούται νὰ καταλάβῃ μίαν θέσιν ἢ μίαν ἐπὶ πλέον θέσιν ἀντιπροσώπου, ἐφ' ὅσον ἄλλο κόμμα ἢ ἄλλη ὁμὰς ἐκλογέων ἐπὶ τῇ δάσει σχετικῶς μεγαλύτερου ἀριθμοῦ ψήφων δὲν ἔλαβε μίαν ἢ μίαν περαιτέρω θέσιν ἀντιπροσώπου. Διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ τοῦτο εἶναι φυσικὰ ἀνάγκη νὰ χρησιμοποιηθῇ ὡς ἐκλογικὸς διαιρέτης ἕνας ἀριθμὸς ποὺ νὰ εἰσέρχεται εἰς τὰς ψήφους τῶν διαφόρων κομμάτων ἢ συνδυασμῶν ἀκριβῶς τόσας φορές, ὅσαι θέσεις πρὸς κατάληψιν ὑπάρχουν. Καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς εὐρίσκεται μὲ τὸ σύστημα τοῦ d' Hondt κατὰ τὸν ἀκόλουθον ἀπλοῦν τρόπον. Αἱ ψήφοι ἐκάστου κόμματος ἢ συνδυασμοῦ διαιροῦνται διαδοχικῶς μὲ τοὺς αὐξοντάς ἀριθμοὺς ἀπὸ τοῦ 1 μέχρι τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πρὸς κατάληψιν θέσεων. Ἀκολούθως λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν κατὰ σειράν τὰ μεγαλύτερα πηλίκια ποὺ προκύπτουν ἐκ τῆς διαιρέσεως αὐτῆς τῶν ψήφων τῶν διαφόρων κομμάτων καὶ ἐν ὄψιν τῶν αὐτῶν ἀποτελεῖ τὸν ζητούμενον ἐκλογικὸν διαιρέτην ⁽²⁾, ὁ ὁποῖος εἰσέρχεται εἰς τὰ σύνολα τῶν ψήφων τῶν διαφόρων κομμάτων ἀκριβῶς τόσας φορές, ὅσαι εἶναι αἱ πρὸς κατάληψιν θέσεις ἀντιπροσώπων. Μὲ ἄλλους λόγους τὴν κατανομήν τῶν θέσεων κανονίζουν τὰ κατὰ σειράν ἐρχόμενα μεγαλύτερα πηλίκια. Τὸ μεγαλύτερον πηλίκον δίδει δικαίωμα

⁽¹⁾ «Système pratique et raisonné de représentation proportionnelle», Bruxelles, 1882.

⁽²⁾ Λέγεται καὶ ἀριθμὸς κατανομῆς (chiffre répartiteur).

καταλήψεως τῆς πρώτης θέσεως, τὴν ὁποίαν λαμβάνει τὸ κόμμα ἢ δ συνδυασμός, ἀπὸ τὸ σύνολον τῶν ψήφων τοῦ ὁποίου προκύπτει τὸ μεγαλύτερον αὐτὸ πηλίκον, τὸ κατόπιν ἐρχόμενον πηλίκον δίδει δικαίωμα καταλήψεως τῆς δευτέρας θέσεως καὶ οὕτω καθεξῆς. Κατὰ συνέπειαν δὲν παρίσταται ἀνάγκη, μετὰ τὴν εὑρεσιν τοῦ ἐκλογικοῦ διαιρέτου, διαίρεσως δι' αὐτοῦ τῶν συνόλων τῶν ψήφων τῶν διαφόρων κομμάτων, διότι ἡ κατανομή ἔχει ἤδη συντελεσθῆ διὰ τῶν κατὰ σειρὰν εὑρεθέντων μεγαλύτερων πηλίκων. Ἐν τούτοις καὶ τὸ σύστημα αὐτὸ ἔχει λογικὴν δάσιν τὴν χρησιμοποίησιν ἑνὸς ἐκλογικοῦ διαιρέτου καὶ ἀποτελεῖ ἐξέλιξιν τοῦ ἀρχικοῦ συστήματος τοῦ ἐκλογικοῦ πηλίκου ἢ ποσοστοῦ. Ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ σύστημα τοῦ Hagenbach Bischoff ἔχει τὸ μειονέκτημα ὅτι ἐπιβάλλει τὴν ἐκτέλεσιν περισσοτέρων διαιρέσεων, ὅταν εἶνα

¹ Παράδειγμα: Πρόκειται νὰ ἐκλεγῶν πέντε ἀντιπρόσωποι. Ἀνταγωνίζονται τέσσαρα κόμματα: Α, Β, Γ καὶ Δ, τὰ ὁποῖα συγκεντρῶνουν ψήφους:

Α . . . 1800
 Β . . . 1500
 Γ . . . 1000
 Δ . . . 700

Πρὸς εὑρεσιν τοῦ ἐκλογικοῦ διαιρέτου διαιροῦνται οἱ ἀνωτέρω ἀριθμοί, δηλ. αἱ ψήφοι ἐκάστου κόμματος κατὰ σειρὰν μετὰ τοὺς ἀριθμοὺς 1, 2, 3, 4 καὶ 5. Ἐκ τῆς διαιρέσεως αὐτῆς προκύπτουν τὰ ἀκόλουθα πηλίκια:

A	B	Γ	Δ
1800 : 1 = 1800 (α')	1500 : 1 = 1500 (β')	1000 : 1 = 1000 (γ')	700 : 1 = 700
1800 : 2 = 900 (δ')	1500 : 2 = 750 (ε')	1000 : 2 = 500	700 : 2 = 350
1800 : 3 = 600	1500 : 3 = 500	1000 : 3 = 333 $\frac{1}{3}$	700 : 3 = 233 $\frac{1}{3}$
1800 : 4 = 450	1500 : 4 = 375	1000 : 4 = 250	700 : 4 = 175
1800 : 5 = 360	1500 : 5 = 300	1000 : 5 = 200	700 : 5 = 140

Τὰ κατὰ σειρὰν ἐρχόμενα πέντε μεγαλύτερα πηλίκια εἶναι τὰ σημειούμενα μετὰ ἀραβικὰ ψηφία: 1800, 1500, 1000, 900 καὶ 750, τὰ ὁποῖα κενονίζον τὴν κατανομήν τῶν θέσεων. Τὸ κόμμα Α λαμβάνει δύο θέσεις, τὸ κόμμα Β δύο ἐπίσης καὶ τὸ κόμμα Γ τὴν πέμπτην καὶ τελευταίαν. Τὸ πηλίκον 750 ποῦ ἐρχεται τελευταῖον εἰς τὴν σειρὰν, ἀποτελεῖ τὸν ἐκλογικὸν διαιρέτην, ὁ ὁποῖος εἰσέρχεται δύο φορές εἰς τὰς ψήφους τοῦ κόμματος Α, δύο ἐπίσης εἰς τοῦ κόμματος Β, μίαν εἰς τοῦ κόμματος Γ καὶ καμμίαν εἰς τὰς ψήφους τοῦ κόμματος Δ, τὸ ὁποῖον δὲν καταλαμβάνει καμμίαν θέσιν. Ἡ τελευταία ὁμοῦς αὐτῆς διαίρεσις περιττεύει, διότι, ὡς ἐδείχθη, ἡ κατανομή τῶν θέσεων ἔχει ἤδη συντελεσθῆ μετὰ τὴν εὑρεσιν τῶν πέντε πρώτων πηλίκων. Ἐπίσης περιττεύει ἡ διαίρεσις τῶν ψήφων ἐκάστου κόμματος μετὰ τοὺς ἀριθμοὺς 3, 4 καὶ 5, διότι μετὰ τὴν διαίρεσιν αὐτῶν μετὰ τοὺς ἀριθμοὺς 1 καὶ 2 εὑρίσκονται τὰ πέντε πρῶτα πηλίκια. Ἀπὸ τὸν ἀνωτέρω πίνακα γίνεται φανερόν ὅτι τὸ κόμμα Δ θὰ ἐξέλεγεν ἕνα ἀντιπρόσωπον, ἐὰν ὑπῆρχε καὶ ἕκτη θέσις. Ἐπίσης καταφαίνεται πῶς θὰ ἀκτενέμοντο αἱ θέσεις, ἐὰν ἦσαν ὀλιγώτεροι τῶν πέντε.

σχετικῶς πολλὰ τὰ ἀγωνιζόμενα κόμματα καὶ πολλαὶ αἱ πρὸς κάληψιν θέσεις, ἀλλ' εἶναι περισσότερο εὐληπτον καὶ ἡ ἐφαρμογὴ του εἶναι εὐκολοσ, μολοντί ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται δύσκολος.

Τὸ σύστημα τοῦ d' Hondt ἐφημερόσθη κατ' ἀρχάς (1895) εἰς τὸ Βέλγιον μόνον εἰς τὰς κοινοτικὰς ἐκλογὰς καὶ περιορισμένως, δηλ. ἐφ' ὅσον καὶ διὰ τὰ θέσεις ποῦ δὲν ἐπετυγχάνετο ἀπόλυτος πλειοψηφία. Μετ' ὀλίγα ἔτη, εἰς τὰ 1899, καθιερώθη διὰ τὰς βουλευτικὰς ἐκλογὰς χωρὶς τὸν περιορισμὸν αὐτόν. Ἐκ τῶν νεωτάτων ἐκλογικῶν νόμων στηρίζονται εἰς τὸ σύστημα τοῦ d' Hondt ὁ Ἰταλικὸς ἐκλογικὸς νόμος (¹), ὁ Αὐστριακὸς (²), ὁ Δανικὸς (³) καὶ ὁ Πολωνικὸς (⁴), καθ' ἕνα μετὰ ἰδιορρυθμίας, περὶ τῶν ὁποίων θὰ γίνῃ λόγος.

Ὅσον ὁμοῦ καὶ ἂν μετὰ τὸ σύστημα τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἐσημείωσεν ὁμολογουμένως μεγάλην πρόσοδον εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἀναλογικῆς ἐκπροσωπήσεως, ἐπετεύχθη νὰ κατανέμονται διὰ διαιρέσεως, δι' εὑρέσεως ἑνὸς ἐκλογικοῦ διαιρέτου εἰς αἱ πρὸς κατάληψιν θέσεις καὶ νὰ μὴ παρίσταται ἀνάγκη παραχωρήσεως μιᾶς ἢ καὶ περισσοτέρων θέσεων ἀθαιρέτως εἰς τοὺς συνδυασμοὺς τοὺς συγκεντρῶντας τὰς περισσοτέρας ψήφους ἢ τοὺς ἔχοντας τὰ μεγαλύτερα ὑπόλοιπα, δὲν παρεμέρισεν εἰς τὰς ὑπαρχούσας δυσκολίας. Διότι μετὰ τὴν παραχώρησιν εἰς τὸν πρὸς κατάληψιν θέσεων παραμένον ἀχρησιμοποίητα ὑπόλοιπα, τὰ ὁποῖα, ὅσον μεγαλύτερα εἶναι ἢ κομματικῆς διαίρεσις, τόσον ὀγκωδέστερα εἶναι. Τοῦτο δημιουργεῖ ἀξίαν λόγου ἀνωμαλίαν, διότι εἶναι φανερόν ὅτι κατ' αὐτόν τὸν τρόπον πλεονεκτοῦν τὰ μεγαλύτερα κόμματα ἀπέναντι τῶν μικροτέρων, ἐπειδὴ τὰ παραμένοντα ὑπόλοιπα τῶν πρώτων εἶναι, σχετικῶς μετὰ τὸ σύνολον τῶν ψήφων ποῦ συγκεντρῶνουν, μικρότερα παρ' ὅτι τὰ ὑπόλοιπα τῶν τελευταίων, σχετικῶς πάλιν μετὰ τὸ σύνολον τῶν ἰδικῶν τῶν ψήφων. Πρὸς ἀποσόβησιν τῆς ἀνωμαλίας αὐτῆς, ἡ ὁποία ἐμφανίζεται καὶ μετὰ εἰς τὰ ἄλλα συστήματα, τὰ χρησιμοποιοῦντα ἕνα ἐκλογικὸν διαιρέτην καὶ δικτηροῦντα τὰς τοπικὰς ἐκλογικὰς περιφέρειας, ἐφεύρον τὴν «ἔνωσιν τῶν συνδυασμῶν» (⁵). Κατὰ τὸν θεσμὸν αὐτόν δύο ἢ καὶ περισσότεροι συνδυασμοὶ δύνανται νὰ δηλώσουν ὅτι θέλουν νὰ θεωρηθοῦν ἡνωμένοι καὶ ἐν ταυαύτῃ περιπτώσει κατὰ τὴν κατανομήν τῶν θέσεων

(¹) Νόμος τῆς 2ας Σεπτεμβρίου 1919.
 (²) Νόμος διὰ τὰς ἐκλογὰς τῆς Βουλῆς (Nazionalversammlung) τῆς 20 'Ιουλίου 1920.
 (³) Ἐκλογικὸς νόμος τοῦ 1920.
 (⁴) Ἐκλογικὸς νόμος τῆς 28 'Ιουλίου 1922.
 (⁵) Ὁφείλεται καὶ αὕτη εἰς τὸν Ἑλβετὸν Hagenbach Bischoff.

θεωρούνται ἀπέναντι τῶν ἄλλων συνδυασμῶν ὅτι ἀποτελοῦν μίαν ἐνότη-
τητα, ἓνα καὶ μόνον συνδυασμόν. Αἱ ψήφοι τῶν ἐνοῦνται καὶ λαμβάνουν
τὰς ἀναλογούσας θέσεις, τὰς ὁποίας ἔπειτα κατανέμονται μεταξὺ τῶν,
ἀναλόγως τῶν ἰδιαίτερων κομματικῶν τῶν δυνάμεων. Τοιοῦτρόπως
κατορθῶναι μία σχετικῶς μικρὰ ὁμάς ἐκλογέων νὰ ἐκλέξῃ ἓνα ἀντι-
πρόσωπον ἢ νὰ βοηθήσῃ ἄλλην, προσεγγίζουσιν πρὸς αὐτὴν ὁμάδα
ἐκλογέων νὰ ἐκλέξῃ ἓνα ἀντιπρόσωπον, ἐνῶ ἄλλως οὔτε ἡ μία οὔτε ἡ
ἄλλη θὰ τὸ ἐπετέγγανεν. Ὁμοίως κατορθοῦται νὰ χρησιμοποιηθοῦν
ὑπόλοιπα ψήφου πρὸς κατάκτησιν μιᾶς ἐπιπέδου θέσεως.

Ἀλλὰ ἡ ἐνωσις τῶν συνδυασμῶν δὲν εἶναι πάντοτε εὐκολος καὶ
δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ καὶ ἀπὸ σχετικῶς μεγάλα κόμματα. Διὰ
τοῦτο δὲν εἶναι τόσο συντελεστική, ὅπως ἀποκλείσῃ τὴν περὶ τῆς ὁλό-
γως ἀνωμαλίαν. Εἰς τὸ Βέλγιον, παρὰ τὴν δυνατότητα τῆς ἐνώσεως
τῶν συνδυασμῶν, δὲν ἀπεσοδήθη ἡ πλεονεκτικὴ θέσις τῶν ἰσχυροτέ-
ρου κόμματος (1).

Εἰς τὴν Γερμανικὴν Δημοκρατίαν, ἔπου ἀμέσως μετὰ τὴν ἐπανά-
στασιν, διὰ τοῦ Διατάγματος τῆς 30 Νοεμβρίου 1918 εἰσήχθη τὸ σύστημα
τῆς ἀναλογικῆς ἐκλογῆς τοῦ D' Hondt ἐν συνδυασμῶ μετὸν θεσμὸν
τῆς ἐνώσεως τῶν συνδυασμῶν, παρουσιάσθηκατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1919
μεγαλύτερα δυσαναλογία εἰς ὄφελος τῶν ἀστικῶν κομμάτων, τὰ ὁποῖα ἔκα-
μαν τὴν μεγαλύτεραν χρῆσιν τοῦ θεσμοῦ τούτου καὶ εἰς βάρος τῶν ἀνεξαρ-
τήτων σοσιαλιστῶν οἱ ὁποῖοι μόνον εἶς μίαν περιφέρειαν ἔκαμαν ἐνωσιν με-
τὸς σοσιαλιστὰς τῆς δεξιᾶς, ἐνῶ οἱ τελευταῖοι ἔκαμαν εἰς μερικὰς περι-
φερείας ἐνωσιν μετὸς δημοκρατικούς (2).

Ἀλλ' ἀνεξαρτήτως τούτου ἡ ἐνωσις τῶν συνδυασμῶν ἔχει τὸ ἐλάτ-

(1) Εἰς τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1908 ἀνελόγουν εἰς κάθε ἐκλεγέντα βουλευτὴν τοῦ μεγα-
λυτέρου κόμματος, τοῦ καθολικοῦ ἀνά 13.991 ὁπαδοί. Τοῦναντίον εἰς κάθε
ἐκλεγέντα βουλευτὴν τῶν τριῶν ἄλλων μικροτέρων κομμάτων, δηλ. τῶν φιλε-
λευθέρων, τῶν σοσιαλιστῶν καὶ τῶν χριστιανῶν δημοκρατικῶν ἀνελόγουν ἀνά
15.352 ἐκλογεῖς. Εἰς τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1910 ἡ δυσαναλογία ἦτο κατὰ τι μεγαλυ-
τέρα (13.015, 15.584).

(2) Τὸ ἀποτέλεσμα καταφαίνεται εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν ψήφων ποὺ ἀνελόγουν
κατὰ μέσον ὄρον εἰς κάθε βουλευτὴν τῶν διαφόρων κομμάτων.

κόμματα	ψήφοι εἰς ἕκαστον βουλευτὴν
Ἀστικά κόμματα ποὺ ἔκαναν τὴν μεγαλύτεραν χρῆ- σιν ἐνώσεως συν- δυασμῶν.	70.942
Ἐθνικοφρονες Λαϊκὸν κόμμα Κέντρον	70.823
	65.716

τωμα, ἐτιῶθει εἰς συνασπισμοὺς κομμάτων, τὰ ὁποῖα ἐπιδιώκουν διαφόρους
ἀρχάς, δηλ. κατ' οὐσίαν εἰς μικτοὺς συνδυασμοὺς, οἱ ὁποῖοι ματαιώνουν
ἓνα ἀπὸ τοὺς σπουδαιότερους σκοποὺς τοῦ ἀναλογικοῦ ἐκλογικοῦ συστή-
ματος, δηλ. τὴν ἐμφάνισιν τῶν πολιτικῶν ἰδεῶν ἀγνῶν, τὴν ἠθικοποίη-
σιν τῆς ἐκλογικῆς πάλης. Τέλος δὲν κατορθοῦται διὰ τῆς ἐνώσεως τῶν
συνδυασμῶν ἢ χρησιμοποίησιν ὅλων τῶν ὑπολοίπων ποὺ ἀναγκαίως
μένουν εἰς ἐκάστην ἐκλογικὴν περιφέρειαν καὶ σχεδὸν πάντοτε ἀπὸ ὅλα
τὰ κόμματα—χωρὶς τὸ μέγεθος αὐτῶν νὰ εὐρίσκεται εἰς ἀναλογίαν πρὸς
τὸ ποσοῦν τῶν ψήφων ἐκάστου κόμματος, ἀφοῦ ἐξκρίθεται ἀπὸ τυχαίαι πε-
ριστατικὰ—καὶ τὰ ὁποῖα, ἰθροισζόμενα καθ' ὅλον τὸ Κράτος, παρουσιάζουν
σημαντικὸς ἀριθμοὺς ψήφων εἰς βαθμὸν ποὺ διαταράσσει τὴν ἀκριβῆ
κατ' ἀναλογίαν τῶν κομματικῶν δυνάμεων κατανομὴν τῶν θέσεων. Διὰ
νὰ ἐπιτευχθῇ τοιαύτη κατανομή, ἀπαιτεῖται νὰ χρησιμοποιηθοῦν δι' αὐτὴν
ὅλοι αἱ ψήφοι, νὰ μὴ μένουν ὑπόλοιπα, ἢ νὰ εἶναι αὐτὰ τόσο μικρὰ, ὥστε
νὰ μὴ ἔχουν σημασίαν. Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ἀδύνατον, ἐφ' ὅσον ἡ κατα-
νομή ὅλων τῶν θέσεων γίνεται ἐντὸς τῶν τοπικῶν ἐκλογικῶν περιφε-
ρειῶν. Ἐμποδίζει, ὅπως ἤδη ἐτόνισα, ἀφ' ἑνὸς τὸ ἀδιαίρετον ἐκάστης
θέσεως, ἀφ' ἑτέρου ὁ σχετικῶς μικρὸς ἀριθμὸς τῶν θέσεων ἐκάστης
περιφερείας. Ὅλοι αἱ μέχρι τοῦδε γινόμεναι εὐφυεῖς προσπάθειαι ἱκα-
νοποιητικῆς λύσεως τοῦ ζητήματος ποὺ ἐξέθεσα, τὸ ἀποδεικνύουν.
Καὶ ἀφοῦ ἡ διατήρησις τῶν κατὰ τόπους ἐκλογικῶν περιφερειῶν
εἶναι ἐπιβεβλημένη, ὁ μόνος τρόπος νὰ λυθῇ ἐπιτυχῶς τὸ ζήτημα εἶναι
νὰ ὑπολογίζονται τὰ ὑπόλοιπα κάθε κόμματος καθ' ὅλον τὸ Κράτος
πρὸς ἐντελὴ κατανομὴν τῶν πρὸς κατάληψιν θέσεων. Τοιοῦτοτρόπως
ἀφ' ἑνὸς διατηροῦνται αἱ τοπικαὶ ἐκλογικαὶ περιφέρειαι καὶ ἀφ' ἑτέρου,
χρησιμοποιουμένου τοῦ Κράτους ὡς εὐρυτέρας ἐκλογικῆς περιφερείας
δευτέρου βαθμοῦ, ὑπολογίζονται διὰ τὴν κατανομὴν τῶν θέσεων ὅλοι
αἱ ψήφοι, ὅλα τὰ ὑπόλοιπα μέχρι ποσῶν ἐντελῶς ἀσημάντων.

Ἡ ἰδέα αὐτὴ, ἡ ὁποία τὸ πρῶτον ἐφηηρόσθη πρὸ ἐτῶν εἰς ἓν Ἐλ-
βετικὸν Καντόνιον, τὸ Tessin, ἀποτελεῖ τὴν σημαντικωτέραν πρόσδον
τοῦ ἀναλογικοῦ ἐκλογικοῦ συστήματος, ὕστερα ἀπὸ τὰς τελειοποιήσεις
ποὺ ἔγιναν τοῦ ἀρχικοῦ συστήματος τοῦ ἐκλογικοῦ πηλίκου ἀπὸ τὸν
d' Hondt καὶ τὸν Hagenbach Bischoff. Ἐνῶ εἶναι τόσο ἀπλή, ἐχρει-
άσθη τόση ἐργασία καὶ τόσα πειράματα, διὰ νὰ ἔλθῃ εἰς φῶς. Τὰ τε-

Δημοκρατικὸν	75.224
Σοσιαλισταὶ τῆς δεξιᾶς	70.607
Ἀνεξάρτητοι σοσιαλισταὶ	105.321

λευταία τρίαῖτη ἔτυχε μεγάλης ἐφαρμογῆς καὶ συνετέλεσε νὰ ἀπλοποι-
ηθῇ σημαντικὰ ὁ μηχανισμὸς τῆς ἀναλογικῆς ἐκπρὸσωπήσεως. Περι-
ορίζομαι νὰ ἀναφέρω τοὺς κυριωτέρους ἐκλογικοὺς νόμους ποὺ ἐφαρ-
μόζουν τὴν ἀρχὴν αὐτήν.

Εἰς τὴν Τσεχοσλοβακίαν, κατὰ τὸν νόμον περὶ ἐκλογῆς βουλευτῶν
τοῦ 1920, τὸ Κράτος διαιρεῖται εἰς ἐκλογικὰς περιφέρειας. Ἡ κατανο-
μὴ τῶν θέσεων γίνεται κατ' ἀρχὰς εἰς κάθε ἐκλογικὴν περιφέρειαν σύμ-
φωνα μὲ τὴν ἐλβετικὴν μέθοδον τοῦ ἐκλογικοῦ διαιρέτου. Τὸ σύνολον
τῶν δοθεισῶν ἐγκύρων ψήφων ὑπὲρ ὅλων τῶν κομμάτων διαιρεῖται διὰ
τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πρὸς κατάληψιν θέσεων. Ὁ ἀκέραιος ἀριθμὸς ποὺ
προκύπτει ἐκ τῆς διαιρέσεως αὐτῆς ἀποτελεῖ τὸν ἐκλογικὸν διαιρέτην
ἢ ἐκλογικὸν ἀριθμὸν (Wahlzahl). Κάθε κόμμα ἐκλέγει τόσους ἀντι-
προσώπους, ὅσας φορές εἰσέρχεται ὁ ἐκλογικὸς ἀριθμὸς εἰς τὸ σύνολον
τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ δοθεισῶν ψήφων.

Ἀκολούθως τὰ ἀπομένοντα ἀχρησιμοποίητα ὑπόλοιπα ἀθροίζονται
χωριστὰ δι' ἑκάστον κόμμα καθ' ὅλον τὸ Κράτος καὶ χρησιμεύουν πρὸς
κατανομὴν τῶν θέσεων, αἱ ὁποῖαι μετὰ τὴν πρώτην κατανομὴν μένουσιν
διαθέσιμοι. Ἡ δευτέρα αὕτη κατανομή, εἰς τὴν ὁποίαν δικαιούνται νὰ
λάβουν μέρος μόνον κόμματα ποὺ ἔλαβαν τοῦλάχιστον εἰς μίαν ἐκλογι-
κὴν περιφέρειαν 20.000 ψήφους ἢ τὸν ἐκλογικὸν ἀριθμὸν,
ἐὰν εἶναι κατώτερος τοῦ 20.000, γίνεται ὡς ἑξῆς. Τὸ ἄθροισμα
ὅλων τῶν ὑπολοίπων τῶν διαφόρων κομμάτων ποὺ δικαιούνται νὰ
λάβουν μέρος εἰς τὴν κατανομὴν, διαιρεῖται μὲ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀπομε-
νουσῶν διαθέσιμων θέσεων, ἠδῆ κατὰ ἕνα. Ὁ ἀκέραιος ἀριθμὸς
ποὺ προκύπτει ἐκ τῆς διαιρέσεως αὐτῆς ἀποτελεῖ τὸν ἐκλογικὸν διαιρέ-
την ἢ ἀριθμὸν, ὁ ὁποῖος κανονίζει καὶ τὴν δευτέραν κατανομὴν, ὅπως
καὶ τὴν πρώτην. Ἐὰν ἀπομένουν ἀκόμη διαθέσιμοι θέσεις, δίδονται μὲ
τὴν σειρὰν εἰς τὰ κόμματα ποὺ ἔχουν τὰ μεγαλύτερα ὑπόλοιπα μετὰ τὴν
δευτέραν κατανομὴν καὶ ἐν ἰσοψηφίᾳ εἰς τὸ κόμμα ποὺ ἔχει τὸν μεγαλύ-
τερον ἀριθμὸν ψήφων καθ' ὅλον τὸ Κράτος. Ἐὰν ἀντιθέτως
ἔδῳθῃ μία θέσις πλεόν τῶν διαθέσιμων, ἀφαιρεῖται ἀπὸ τὸ κόμμα ποὺ
ἔχει κατὰ τὴν δευτέραν κατανομὴν τὸ μικρότερον ὑπόλοιπον καὶ ἐν ἰσο-
ψηφίᾳ ἀπὸ τὸ κόμμα ποὺ ἔχει κατ' ὅλον τὸ Κράτος τὰς ὀλιγώτερας ψήφους.

Εἰς τὴν Γερμανικὴν Δημοκρατίαν ἐφαρμόζεται πολὺ ἀπλούστερον
σύστημα. Κατὰ τὸν τελευταῖον νόμον τοῦ 1920, τὸν ὅποιον προεκάλε-
σαν αἱ ἐνωμαλῖαι ποὺ παρουσίασε κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ συστήμα-
τος D' Houdt, τὸ Κράτος διαιρεῖται εἰς ἐκλογικὰς περιφέρειας εὐρυ-
τάτας, αἱ ὁποῖαι, ἐνούμεναι ἀνὰ δύο ἢ τρεῖς, ἀποτελοῦν συνδέσμους
ἐκλογικῶν περιφερειῶν—ὑπάρχει καὶ μία ἐκλογικὴ περιφέρεια ποὺ

ἀποτελεῖ μόνη τῆς σύνδεσμον—δηλ. ἐκλογικὰς περιφέρειας δευτέρου
βαθμοῦ. Τὸ ὅλον Κράτος ἀποτελεῖ ἐκλογικὴν περιφέρειαν τρίτου
βαθμοῦ

Ἡ κατανομή τῶν θέσεων γίνεται κατ' ἀρχὰς εἰς τὰς τοπικὰς ἐκλο-
γικὰς περιφέρειας ἐπὶ τῆς βάσει τῶν ψήφων ἐκάστου συνδυασμοῦ διὰ τῆς
χρησιμοποίησεως ἑνὸς ἐκλογικοῦ διαιρέτου, ὁ ὅποιος ὅμως δὲν εὐρίσκει-
ται, ὅπως μὲ ὅλα τὰ ἄλλα συστήματα εἰς κάθε περιφέρειαν χωριστὰ διὰ
διαιρέσεως, ἀλλ' εἶναι ἐκ τῶν προτέρων ὀρισμένος ἀπὸ τὸν νόμον (*).
Εἶναι ὁ ἀριθμὸς 60.000. Ὅσας λοιπὸν φορές εἰσέρχεται ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς
εἰς τὰς ψήφους κάθε συνδυασμοῦ, τόσαι θέσεις παραχωροῦνται εἰς αὐτόν.

Τὰ ὑπόλοιπα, δηλ. τὰ κάτω τῶν 60.000 ποσὰ ψήφων ἀθροίζονται
ἢ, ἀκριβέστερα, ἐπιτρέπεται νὰ ἀθροισθῶν κατὰ ἐκλογικὰς περιφέρειας
δευτέρου βαθμοῦ, δηλ. κατὰ συνδέσμους ἐκλογικῶν περιφερειῶν (Wahl-
Kreisverbände) καὶ ἐνεργεῖται συμπληρωματικὴ κατανομή θέσεων.
Τοῦτο γίνεται ὑπὸ τοὺς ἑξῆς ὅρους. Ἀθροίζονται χωριστὰ τὰ ὑπόλοιπα
τῶν κατὰ ἐκλογικὰς περιφέρειας συνδυασμῶν τοῦ αὐτοῦ κόματος, ἀλλὰ
μόνον ἐφ' ὅσον ἕνας τοῦλάχιστον ἀπὸ τοὺς συνδυασμοὺς αὐτοὺς συνε-
κέντρωσε τὸ ὀλιγώτερον 30.000 ψήφους. Κατὰ τὴν δευτέραν αὕτην
κατανομὴν θέσεων ἐπαναλαμβάνεται ἡ διαδικασία ποὺ ἐγένετο κατὰ τὴν
πρώτην. Παραχωροῦνται εἰς κάθε κόμμα (*) τόσαι θέσεις, ὅσας φορές εἰσέρ-
χεται εἰς τὸ σχετικὸν ἄθροισμα τῶν ὑπολοίπων ὁ ἐκλογικὸς διαιρέτης,
δηλ. ὁ ἀριθμὸς 60.000. Αἱ θέσεις αὗται κατανέμονται εἰς τοὺς σχετι-
κοὺς συνδυασμοὺς κατὰ τὴν σειρὰν τοῦ μεγέθους τῶν ὑπολοίπων τῶν.
Μετὰ τὴν δευτέραν αὕτην κατανομὴν τὰ τυχὸν ἀπομένοντα ὑπόλοιπα,

(*) Ἡ ἰδέα τοῦ ἐκ τῶν προτέρων προσδιορισμοῦ ἐκλογικοῦ διαιρέτου ὑπε-
στηρίχθη πρῶτον ἀπὸ τὸν Ἑλβετὸν Karl Bürkli (1875) καὶ βραδύτερον ἀπὸ ἄλλους
μὲ ἰδιαιτέρας μεταρρυθμίσεις τοῦ μηχανισμοῦ τοῦ ἀναλογικοῦ ἐκλογικοῦ συστή-
ματος. Ἐκ τῶν Κρατῶν πρῶτον ἡ Βάδη ἐφήρμοσε τὴν ἰδέαν αὐτήν.

(*) Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν τσεχοσλοβακικόν, τὸν αὐστριακόν καὶ ἄλλους
νόμους, οἱ ὁποῖοι ἀναγνωρίζουν τὰς κομματικὰς ὁργανώσεις καὶ τὰς χρησιμο-
ποιῶν ὡς θεσμὸν, ὁ γερμανικὸς ἐκλογικὸς νόμος δὲν γνωρίζει τὴν ἔννοιαν τοῦ
κόματος, ἀπαιτεῖ ὅμως, διὰ νὰ ληφθῶν ὑπ' ὄψιν τὰ ὑπόλοιπα εἰς τὰς δύο συμπ-
ληρωματικὰς κατανομὰς θέσεων—δηλ. κατὰ συνδέσμους ἐκλογικῶν περιφε-
ρειῶν καὶ καθ' ὅλον τὸ Κράτος— νὰ ἔχουν προσχωρήσει οἱ κατὰ ἐκλογικὰς περι-
φέρειας συνδυασμοὶ εἰς ἕνα δι' ὅλον τὸ Κράτος ἰσχύοντα συνδυασμὸν, ὁ ὁποῖος
λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν μόνον εἰς τὴν τελευταίαν συμπληρωματικὴν κατανομὴν θέ-
σεων. Διὰ τὴν χρησιμοποίησιν τῶν ὑπολοίπων εἰς τὴν κατὰ συνδέσμους ἐκλογι-
κῶν περιφερειῶν κατανομὴν ἀπαιτεῖται ἐπὶ πλέον ἰδιαιτέρᾳ δήλωσις, ἄλλως τὰ
ἀπομένοντα ὑπόλοιπα μετὰ τὴν πρώτην κατανομὴν χρησιμοποιοῦνται μόνον εἰς
τὴν τελευταίαν συμπληρωματικὴν κατανομὴν θέσεων.

δπως και τὰ υπόλοιπα τῆς πρώτης κατανομῆς πού τυχόν δὲν ἐχρησιμοποιοῦντο εἰς τὴν δευτέραν τοιαύτην, εἴτε διότι δὲν ἐγίνε σχετικὴ δῆλωσις εἴτε διότι κανεῖς ἐκ τῶν σχετικῶν συνδυασμῶν, τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸν αὐτὸν σύνδεσμον ἐκλογικῶν περιφερειῶν, δὲν συνεχέντρωσεν ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦλάχιστον 30.000 ψήφους, ἀθροίζονται χωριστὰ δι' ἕκαστον κόμμα καθ' ἕλον τὸ Κράτος καὶ γίνεται ἄλλη μίαν φοράν κατανομή θέσεων, ὅποτε ἐπαναλαμβάνεται ἢ αὐτὴ διαδικασία πού ἐγίνεν εἰς τὰς δύο προηγουμένας — διαίρεσις τῶν ἀθροισμάτων διὰ τοῦ ἀριθμοῦ 60.000 — μὲ τὰς ἐξῆς διαφορὰς. Πρῶτον τὰ τυχόν ἀπομένοντα τελευταῖα υπόλοιπα, ἐφόσον ὑπερβαίνουν τὸν ἀριθμὸν 30.000, δικαιολογοῦν τὴν παραχώρησιν μιᾶς θέσεως, δηλ. ὑπολογίζονται ὡς νὰ ἦσαν 60.000. Δεύτερον αἱ θέσεις παραχωροῦνται εἰς τοὺς σχηματιζομένους ἐπίτηδες διὰ τὴν τελευταίαν κατανομήν ἰδιαιτέρους συνδυασμοὺς (Reichswahlvorschläge) ⁽¹⁾ καὶ τρίτον αἱ διὰ τῆς τελευταίας αὐτῆς κατανομῆς παραχωρούμενοι εἰς κάθε κόμμα θέσεις δὲν ἔμπορουν νὰ εἶναι περισσότεραι ἀπὸ τὰς θέσεις ποὺ παρεχωρήθησαν κατὰ τὴν πρώτην κατανομήν εἰς τοὺς τοπικοὺς συνδυασμοὺς τοῦ αὐτοῦ κόμματος. Ἐὰν ἐξαιρέσῃ λοιπὸν κανεῖς τὸν τελευταῖον αὐτὸν ὅρον, ὁ ὅποιος ἔμπορεῖ νὰ περιορίσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀναλογουσῶν θέσεων εἰς πολὺ μικρὰ κόμματα ⁽²⁾, χρησιμοποιοῦνται πρὸς ἀναλογικὴν κατανομήν τῶν θέσεων σχεδὸν ὅλοι αἱ διδόμεναι ψῆφοι. Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀπομείνουν υπόλοιπα ἀχρησιμοποίητα παρὰ μόνον, ἐφόσον δὲν ὑπερβαίνουν διὰ κάθε κόμμα τὰς 30.000 ψήφους ⁽³⁾.

Ἡ Αὐστρία κατὰ τὴν ἐκλογικὸν νόμον τοῦ 1920 διαίρεται εἰς

⁽¹⁾ Εἰς τοὺς συνδυασμοὺς αὐτοὺς ἔμπορουν νὰ περιληφθοῦν πρόσωπα πού μετέχουν ὡς ὑποψήφιοι εἰς τοὺς κατὰ τόπους συνδυασμοὺς, τοὺς ἔχοντας, ἐννοεῖται, προσχωρήσει εἰς ἕνα κρατικὸν συνδυασμὸν, ἢ καὶ πρόσωπα πού δὲν ἔχουν εἰς τὰς ἐκλογικὰς περιφερείας ὑποψηφιότητα. Ἀπὸ ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ κόμμα ἔμπορουν νὰ προβληθοῦν περισσότεροι ἀπὸ ἕνα κρατικοὶ συνδυασμοί, ἂν καὶ τοῦτο δὲν εἶναι εὐκόλον. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἀθροίζονται δι' ἕκαστον ἐξ αὐτῶν τὰ υπόλοιπα μόνον τῶν κατὰ τόπους συνδυασμῶν πού ἔχουν προσχωρήσει εἰς αὐτόν. Καθ' ὅμοιον τρόπον ἔμπορουν διάφορα κόμματα νὰ συνασπισθοῦν καὶ νὰ προβάλλουν ἕνα κρατικὸν συνδυασμὸν.

⁽²⁾ Δύναται νὰ συμβῇ, ὥστε ἕνα κόμμα νὰ μὴ πάρῃ καμμίαν θέσιν, ἂν καὶ συγκεντρῶναι ἑκατοντάδας χιλιάδας ψήφους. Διὰ νὰ λάβῃ τοῦτο χωρὸν ἀπαιτεῖται, κανεῖς ἀπὸ τοὺς κατὰ τόπους συνδυασμοὺς τοῦ νὰ μὴ συγκεντρώσῃ εἰς καμμίαν ἐκλογικὴν περιφέρειαν κατ' ἐλάχιστον ὅρον 30.000 ψήφους. Τοιαυτοῦτως οὔτε εἰς τὴν κατὰ συνδέσμους ἐκλογικῶν περιφερειῶν συμπληρωματικὴν κατανομήν ἔμπορουν νὰ λάβουν μέρος οὔτε εἰς τὴν τελευταίαν τοιαύτην εἶναι δυνατόν νὰ πάρουν καμμίαν θέσιν, ἀφοῦ δὲν ἔλαβαν καμμίαν κατὰ τὴν πρώτην.

⁽³⁾ Ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς δὲν εἶναι ὑπερβολικὸς, ἐὰν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν οἱ ψηφίζοντες καθ' ὅλην τὴν Γερμανίαν ἄνω τῶν 26.000.000 ἐκλογέων.

ἐκλογικὰς περιφερείας. Ὁ ἀριθμὸς τῶν βουλευτικῶν θέσεων εἰς κάθε μίαν ἐξ αὐτῶν εἶναι, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ γερμανικὸν σύστημα, ὀρισμένος ἀπὸ τὸν νόμον. Ἡ κατανομή τῶν εἰς τὰ διάφορα κόμματα γίνεται κατὰ τὸ σύστημα τοῦ D' Hondt. Τοῦτο δὲν ἀφίνει θέσεις ἀδιαθέτους, διότι ἀκριβῶς συνίσταται εἰς τὴν εὑρεσιν μικροῦ ἐκλογικοῦ διαιρέτου, δυναμένου νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰ σύνολα τῶν ψήφων τῶν διαφόρων κομμάτων τόσας φορές, ὅσαι θέσεις πρὸς κατάληψιν ὑπάρχουν. Ἐν τούτοις ἀφίνει ἀχρησιμοποίητα υπόλοιπα, τὰ ὅποια, ὅπως εἶδαμεν, ἔμπορουν νὰ ἐμποδίσουν τὴν ἀναλογικὴν κατανομήν τῶν θέσεων. Ἡ χρησιμοποίησις αὐτῶν δὲν θὰ ἔμπορουν νὰ γίνῃ κατ' ἄλλον τρόπον, παρὰ, ἐὰν ἐκτὸς τῶν ὀρισμένων θέσεων τῶν κατὰ τόπους ἐκλογικῶν περιφερειῶν, ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι θέσεις πρὸς κατανομήν εἰς εὐρύτεραν περιφέρειαν. Αὐτὸ γίνεται κατὰ τὸν αὐστριακὸν νόμον. Τὸ Κράτος ἀποτελεῖ ἐκλογικὴν περιφέρειαν δευτέρου βαθμοῦ, διὰ τὴν ὅποιαν ἔχουν ὀρισθεῖ 15 βουλευτικαὶ θέσεις ἐπὶ πλέον τῶν θέσεων τῶν ἐκλογικῶν περιφερειῶν. Πρὸς κατανομήν αὐτῶν τῶν θέσεων ἀθροίζονται τὰ μετὰ τὴν πρώτην κατανομήν ἀπομένοντα ἀχρησιμοποίητα υπόλοιπα κατέφαρμόζεται πάλιν τὸ σύστημα τοῦ D' Hondt διὰ τὴν παραχώρησιν αὐτῶν εἰς τὰ διάφορα κόμματα. Ἀλλὰ ἰσχυεῖται εἰς τὴν Αὐστρίαν ὁ περιορισμὸς, ὅτι κατὰ τὴν δευτέραν κατανομήν εἰς κανὲν κόμμα δὲν παραχωροῦνται περισσότεραι θέσεις ἀπὸ ὅσας ἐπῆρε τὸ ἴδιον εἰς τὴν πρώτην κατανομήν.

Εἰς τὴν Δανίαν — νόμος τοῦ 1920 — ἐφαρμόζεται ἐπίσης τὸ σύστημα τοῦ D' Hondt. Διὰ τὰς ἐκλογικὰς περιφερείας ἔχουν ὀρισθῆ 118 βουλευτικαὶ θέσεις. Αἱ ἐκλογικαὶ περιφέρειαι συγχωνεύονται εἰς τρεῖς μεγάλας περιοχὰς διὰ δευτέραν κατανομήν πρὸς χρησιμοποίησιν τῶν υπόλοιπων. Διὰ τὴν κατανομήν αὐτὴν, ἢ ὅποια γίνεται κατὰ μίαν μέθοδον πολυπλοκωτέραν, ἔχουν ὀρισθῆ 31 θέσεις. Εἰς αὐτὴν λαμβάνουν μέρος μόνον συνδυασμοὶ ἢ ὑποψήφιοι κομμάτων — ἢ σύστασις ἑνὸς κόμματος γίνεται τῇ προτάσει 10.000 ἐκλογέων κατ' ἐλάχιστον ὅρον — καὶ ἐφόσον τὸ σχετικὸν κόμμα κατέκτησε μίαν τοῦλάχιστον θέσιν εἰς τὴν πρώτην κατανομήν.

Ἐκ τῶν συστημάτων αὐτῶν ἀσφαλῶς τὸ ἀπλούστερον καὶ δικαιότερον εἶναι τὸ Γερμανικὸν καὶ δύναται νὰ γίνῃ ἀκόμη ἀπλούστερον καὶ δικαιότερον, ἐὰν αἱ κομματικαὶ ὀργανώσεις χρησιμοποιηθοῦν ὡς θεσμὸς ἐκλογικός, ἢ δευτέρα κατανομή τῶν θέσεων γίνῃ ὑποχρεωτικὴ καὶ καταργηθοῦν οἱ περιορισμοὶ ὡς πρὸς τὴν συμμετοχὴν τόσον εἰς αὐτὴν, ὅσον καὶ εἰς τὴν τελευταίαν κατανομήν πού ζημιώνουν τὰ πολὺ μικρὰ κόμ-

ματα (1). Κανὸν σύστημα δὲν ἔμπορει νὰ εἶναι περισσότερον εὐληπτον καὶ πλέον εὐμεταχείριστον ἀπ' αὐτό. Ἐπὶ πλέον περιορίζει τὰ ἀχρησιμοποίητα πόλοιπα εἰς τὸ ἐλάχιστον δυνατὸν ὄριον, εἰς τὸ ἥμισυ τοῦ ἐκλογικοῦ διαιρέτου καὶ τέλος, διὰ τῆς χρησιμοποίησεως ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἐκλογικοῦ διαιρέτου εἰς ὅλας τὰς περιφέρειάς, ἐμποδίζει νὰ ἐκλέγωνται εἰς τὰς διαφόρους περιφέρειάς ἀντιπρόσωποι ἐπὶ τῆς βάσει ἀνίσων ἀριθμῶν ψήφων. Ὅσονδήποτε δυσανάλογος καὶ ἂν εἶναι ἡ κατανομή τῶν δυνάμεων τῶν διαφόρων κομμάτων, εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατον ἢ μειοψηφία νὰ κατακτήσῃ περισσοτέρας θέσεις ἀπὸ τὴν πλειοψηφίαν. Τὸ μόνον ποῦ ἔμπορει νὰ συμβῇ, εἶναι νὰ πάρουν ἴσον ἀριθμὸν θέσεων δύο κόμματα, ἂν καὶ τὸ ἓνα ὑπερτερεῖ κατὰ τι, κατὰ ἓνα ἀσφμαντὸν ἀριθμὸν ψήφων(2), τὸ ἄλλο. Τόσον ἀπόλυτος ἐξασφάλις δικαίας κατανομῆς τῶν θέσεων δὲν ὑπάρχει μὲ τὰ ἄλλα ἀναλογικὰ συστήματα, ἂν καὶ μὲ αὐτὰ περιορίζεται εἰς τόσον στενὰ ὅρια ἢ πιθανότης καταπλειοκλήσεως τῆς μειοψηφίας εἰς μέρος τῆς πλειοψηφίας — αὐτὸ δύνανται νὰ συμβῇ ἂν εἶναι περίπου ἰσοπαλὸς πλειοψηφία καὶ μειοψηφία καὶ αἱ κομματικαὶ τῶν δυνάμεις δυσανάλογως κατανεμημέναι — ὥστε καταντᾷ σχεδὸν φανταστική. Γίνεται ὅμως μεγαλύτερα, ἢ πιθανότης αὐτή, ἂν αἱ ἀπογραφαὶ τοῦ πληθυσμοῦ δὲν γίνωνται τόσον συχνά ὥστε νὰ παρακολουθοῦν τὴν κίνησίντου ἢ ἂν αἱ θέσεις τῶν ἀντιπροσώπων κανονίζονται ἐπὶ τῆς βάσει ὄχι τοῦ πληθυσμοῦ τῶν κατοίκων ἀλλὰ τῶν δημοτῶν, εἴτε παρόντων εἴτε ἀπόντων, καὶ ὡς ἐκ τούτου ὑπάρχει μεγάλη ἀνισότης μεταξὺ τῶν ἐκλογικῶν διαιρέτων ποῦ χρησιμοποιοῦνται εἰς τὰς διαφόρους ἐκλογικὰς περιφέρειάς. Ἐπὶ παραδείγματι, ἂν εἰς τὰς τελευταίας ἰδικὰς μας ἐκλογὰς ἐφαρμόζαμεν τὸ τσεχοσλοβακικὸν σύστημα, ἐνεκα τῆς κινήσεως τοῦ πληθυσμοῦ — ἐξωτερικῆς καὶ ἐσωτερικῆς μεταναστεύσεως — ἐν συνδυασμῷ μὲ τὸν προσδιορισμὸν τῶν βουλευτικῶν θέσεων ἐπὶ τῆς βάσει τοῦ πληθυσμοῦ τῶν δημοτῶν, ὁ ἐκλογικὸς διαιρέτης εἰς μὲν τὴν Ἀττικὴν μεγάλη ἀξίσις τοῦ πληθυσμοῦ μετὰ τὴν τελευταίαν ἀπογραφὴν — θὰ ἦτο

(1) Κατὰ τὰς Γερμανικὰς ἐκλογὰς τοῦ 1920, εἰς τὰς ὁποίας ἐψήφισαν 26.017.590 ἐκλογεῖς, οἱ κομμουνισταὶ, ἂν καὶ συνεκέντρωσαν 500.000 περίπου ψήφους δὲν ἐπῆραν πλὴν δύο μόνων θέσεις, διότι οἱ ὅλαδοὶ τῶν ἦσαν διασκοπισμένοι εἰς διαφόρους τοπικὰς ἐκλογικὰς περιφέρειάς κατὰ τρόπον ποῦ δὲν ἐπέτρεπεν οὔτε τὴν χρησιμοποίησιν τῶν ὑπολοίπων εἰς τὰς ἐκλογικὰς περιφέρειάς δευτέρου βαθμοῦ οὔτε τὴν παραχώρησιν περισσοτέρων θέσεων κατὰ τὴν τελικὴν κατατομήν.

(2) Ἐὰν λειφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι εἰς τὰς τελευταίας βουλευτικὰς ἐκλογὰς εἰς τὴν Γερμανίαν ἐψήφισαν 26.017.590 ἐκλογεῖς ὁ ἀνωτέρω ἀριθμὸς πρέπει ἀναγκαστικῶς νὰ εἶναι κατώτερος ἀπὸ τὸ $\frac{1}{866}$ τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν ἐκλογέων διότι αὐτὴ εἶναι ἡ ἀναλογία τῶν τῶν 30.000 πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐκλογέων.

3759, ἐνῶ εἰς τὴν Ἀρκαδίαν — ἀραίωσις τοῦ πληθυσμοῦ συνεπεία ἐξωτερικῆς μεταναστεύσεως — θὰ ἦτο 2039.

Ἐξ ἀντιθέτου τὸ τσεχοσλοβακικὸν σύστημα καὶ εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν τὸ αὐστριακὸν καὶ τὸ δανικὸν ἔχουν τὸ πλεονέκτημα ὅτι εἰς τὴν πρώτην κατανομήν τῶν θέσεων παραχωροῦνται μὲ αὐτὰ περισσότεραι θέσεις παρὰ μὲ τὸ γερμανικὸν σύστημα. Καὶ τοῦτο, διότι ὁ ἐκλογικὸς διαιρέτης μὲ τὰ πρώτα συστήματα εἶναι ἐν πάσῃ περιπτώσει μικρότερος παρὰ μὲ τὸ γερμανικὸν σύστημα. Τοιοῦτοτρόπως μὲ αὐτὰ ἱκανοποιεῖται περισσότερον ἢ ἀρχή, ὅτι πρέπει οἱ ὑποψήφιοι νὰ μὴ εἶναι τελείως ἀγνωστοὶ εἰς τοὺς ἐκλογεῖς καὶ νὰ δύνανται οὗτοι νὰ παρακολουθοῦν τὴν δρᾶσιν των. Ἀλλὰ τὸ ἐλάττωμα τοῦτο τὸ μικρὸν τοῦ γερμανικοῦ συστήματος περιορίζεται μὲ τὴν διαίρεσιν τοῦ Κράτους εἰς ἐκλογικὰς περιφέρειάς τριῶν βαθμῶν, εἰς τρόπον ποῦ συνδυάζεται ἢ ὑπαρξίς τοπικῶν ἐκλογικῶν περιφερειῶν μὲ τὴν κατὰ κόμματα διεξαγωγὴν τοῦ ἐκλογικοῦ ἀγῶνος ἐνιαίως καθ' ὅλον τὸ Κράτος καὶ τὴν χρησιμοποίησιν πρὸς κατανομήν τῶν θέσεων ὅλων τῶν διδομένων εἰς κάθε κόμμα ψήφων. Ἐξ ἄλλου τὸ μικρὸν αὐτὸ ἐλάττωμα δὲν ἔμπορει νὰ ἐξουδετερώσῃ τὰ μεγάλα του πλεονεκτήματα, τὴν ἀπλότητα, τὸ εὐληπτον καὶ τὴν ἀπολύτως δικαίαν κατανομήν τῶν θέσεων. Διὰ τοῦτο εἰς τὴν Ἑλλάδα θὰ ἦτο τὸ καταλληλότερον σύστημα, χωρὶς, ἐννοεῖται, τοὺς περιοριστικούς ὅρους ποῦ ἀνέφερα, μὲ τριπλὴν ἐπίσης διαίρεσιν τῶν ἐκλογικῶν περιφερειῶν, τὴν μίαν περιλαμβάνουσαν τὰς νομαρχιακὰς ἐκλογικὰς περιφέρειάς, τὴν δευτέραν εὐρυτέρας περιοχάς — γενικὰς διοικήσεις, περιφέρειάς ἐφετειῶν ἢ ἄλλας ἀναλόγους — καὶ τὴν τρίτην ὅλον τὸ Κράτος καὶ μὲ ἐκλογικὸν διαιρέτην τὸν ἀριθμὸν 3000, ὁ ὅποτος, μετὰ τὴν ἀποστράτευσιν, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν καὶ τῶν προσφύγων, θὰ ἔμπορουσε νὰ δώσῃ περὶ τοὺς 330 - 360 βουλευτάς, δηλ. κατὰ ὀλιγώτερον ἀπὸ ὅσους ἦσαν εἰς τὴν τελευταίαν Ἑθνοσυνέλευσιν.

Τὸ γεγονός ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν βουλευτῶν κατὰ τὸ γερμανικὸν σύστημα δὲν εἶναι ἐκ τῶν προτέρων ὀρισμένος, ἀλλὰ ποικίλλει ἀναλόγως τῆς συμμετοχῆς τῶν πολιτῶν εἰς τὰς ἐκλογὰς, δὲν ἀποτελεῖ κανὸν μειονέκτημα, ὅπως θέλουν νὰ παραστήσουν. Διότι εἶναι εὐκόλον νὰ ὑπολογισθῇ μὲ ἀρκετὴν προσέγγισιν ἐπὶ τῆς βάσει προηγουμένων ἐκλογῶν ὁ βαθμὸς τῆς συμμετοχῆς τῶν πολιτῶν εἰς τὰς ἐκλογὰς καὶ νὰ τεθῇ ἐκλογικὸς διαιρέτης, ἱκανὸς νὰ δώσῃ τὸν ἐπιδιωκόμενον ἀριθμὸν βουλευτῶν. Οὐδὲ δημιουργεῖ καμμίαν ἀνωμαλίαν, ἐὰν οἱ ὑπολογισμοὶ δὲν ἀποδειχθοῦν ἐντελῶς ἀκριβεῖς καὶ ἐκλεγῶν μερικοὶ βουλευταὶ περισσότεροι ἢ ὀλιγώτεροι τῶν ὑπολογισθέντων. Εἶναι δὲ ἀνάξιον συ-

ζητήσεως τὸ προβληθὲν ἐπιχείρημα, ὅτι ὁ κοινοβουλευτικὸς μηχανισμὸς—ἐργασίαι Βουλῆς, ἐπιτροπαί, αἰθουσα συνεδριάσεων—προσαρμόζεται εἰς ἓνα ἀριθμὸν βουλευτῶν καὶ εἰς τοῦτο θὰ ἐπέφερον ἀνατροπὴν ἢ ἐξάρτησις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν βουλευτῶν ἀπο τὴν συμμετοχὴν τῶν πολιτῶν εἰς τὰς ἐκλογάς. Μήπως καὶ μὲ τὸν ἐκ τῶν προτέρων ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ πληθυσμοῦ προσδιορισμὸν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν βουλευτῶν δὲν μεταβάλλεται ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς συχνά, εἴτε ἐκ τῆς μεταβολῆς τοῦ πληθυσμοῦ διὰ τῆς κανονικῆς του ἀξήσεως ἢ διὰ τῆς μεταβολῆς τῶν ὁρίων τοῦ Κράτους, εἴτε διὰ τῆς ἀλλαγῆς τῆς ἐκλογικῆς βάσεως;

Σοβαρώτερα διὰ τὸν τόπον μας θὰ ἦτο ἡ ἀντίρρησης ὅτι μὲ τὸ σύστημα τοῦ προσδιορισμοῦ τοῦ ἀριθμοῦ βουλευτῶν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ πληθυσμοῦ τῶν δημοτῶν ἐξασφαλίζεται ἡ δικαιότερα ἀντιπροσώπευσις τῶν πληθυσμῶν τῶν διαφόρων ἐκλογικῶν περιφερειῶν καὶ κατὰ συνέπειαν καὶ τῶν ἰδιαιτέρων τοπικῶν τῶν συμφερόντων, διότι λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν καὶ οἱ ἐν ἀποδημίᾳ εὐρισκόμενοι πολῖται, οἱ ὅποιοι ἀποτελοῦν διὰ τὸν τόπον πηγὴν πλούτου καὶ δυνάμεως καὶ διὰ τοῦτο δὲν θὰ ἦτο ὀρθὸν νὰ μὴ ὑπολογίζωνται διὰ τὴν ἀντιπροσώπευσιν εἰς τὴν Βουλὴν. Ἐνῶ μὲ τὸ σύστημα τὸ γερμανικὸν θὰ ἐτίθεντο ἐκτὸς ὑπολογισμοῦ καὶ ἡ συνέπεια θὰ ἦτο ὅτι αἱ περιφέρειαι, ἀπὸ τὰς ὁποίας ὑπάρχει ἰσχυρὰ μετανάστευσις, ἢ ὅπου δι' οἰονδήποτε λόγον θὰ ἐγένετο περιορισμένη συμμετοχὴ τῶν πολιτῶν εἰς τὴν ἐκλογὴν, θὰ ἐξέλεγον ὀλιγωτέρους βουλευτὰς παρ' ὅ,τι δικαιῶνται ἢ θὰ ἐδικαιοῦντο νὰ ἐκλέξουν μὲ τὸ σημερινὸν σύστημα προσδιορισμοῦ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν βουλευτῶν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ πληθυσμοῦ τῶν δημοτῶν (1). Εἰς τοῦτο συντείνει καὶ τὸ γεγονός, ὅτι δὲν ἔχει ἐδῶ παραχωρηθῆ ψήφος εἰς τὰς γυναῖκας, ὅπως εἰς τὴν Γερμανίαν, ἀλλως ὁ μὴ ὑπολογισμὸς τῶν ἀπόντων δημοτῶν θὰ εἶχε πολὺ ὀλιγωτέραν σημασίαν, διότι ἡ ἀναλογία αὐτῶν πρὸς τοὺς λαμβάνοντας μέρος εἰς τὴν ἐκλογὴν πολίτας θὰ ἦτο πολὺ μικρότερα. Ἀλλὰ καὶ τὸ γεγονός τοῦτο δὲν ἀποτελεῖ σοβαρὸν λόγον ἐναντίον τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ γερμανικοῦ συστήματος. Ὅσον καὶ ἂν οἱ εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν εὐρισκόμενοι δημόται δὲν χάνουν τὴν ἑλληνικὴν ἰθαγένειαν καὶ ἀποτελοῦν ἐθνικὴν δυνάμιν, δὲν προσαρμόζεται εἰς τὸ σύστημα μας τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων παραχώρησις χάριν

(1) Ἐπὶ παραδείγματι εἰς τὸν νομὸν Ἀττικῆς, ὅπου ἐπήφισαν κατὰ τὴν παρελθούσαν ἐκλογὴν 82715, ἐὰν ἐφηρμόζετο τὸ γερμανικὸν σύστημα μὲ ἐκλογικὸν διαιρέτην 2000, θὰ ἐξελέγοντο 41 βουλευταὶ ἀντὶ 22 πού ἐξελέγησαν μὲ τὸ ἰσχύον σύστημα. Ἀντιθέτως εἰς τὸν νομὸν Ἰωαννίνων, ὅπου ἐπήφισαν 18.818, θὰ ἐξελέγοντο ἀντὶ 12 μόνον 9, εἰς τὸν νομὸν Ἄρτης 3 ἀντὶ 4, εἰς τὸν νομὸν Ἀδριανουπόλεως 8 ἀντὶ 11, Θεσσαλονίκης 18 ἀντὶ 25 κλπ.

αὐτῶν περισσοτέρων πολιτικῶν δικαιωμάτων εἰς ἄλλους, δηλ. εἰς τοὺς παρόντας τοῦ δικαιώματος ἐκλογῆς σχετικῶς περισσοτέρων βουλευτῶν. Οὕτε δύναται νὰ ὑποστηριχθῆ σοβαρῶς, ὅτι διὰ τοῦ μέσου τοῦτου προστατεύονται κατὰ μέτρον δικαιότερον τὰ συμφέροντα καὶ αἰοικογένεια τῶν ἀπόντων. Τοῦτο θὰ ἤμποροῦσε νὰ ἐπιτευχθῆ κατὰ τρόπον ἀρμονικώτερον πρὸς τὸ πολιτικὸν μας σύστημα, τὸ ὅποιον καθιεροῖ ἰσότητα πολιτικὴν καὶ δὲν ἀναγνωρίζει ἐξάσκησιν πολιτικῶν δικαιωμάτων δι' ἄλλου, διὰ τῆς παραχωρήσεως ψήφου καὶ εἰς τὰς γυναῖκας. Ἄλλ' ἐὰν ἐκ τῆς διαφορᾶς αὐτῆς ἤθελε θεωρηθῆ δύσκολος ἢ ἐφαρμογὴ εἰς τὸν τόπον μας τοῦ γερμανικοῦ συστήματος, δὲν θὰ ἀπέμενε παρὰ ἡ ἐφαρμογὴ ἐνὸς ἀπὸ τὰ ἄλλα συστήματα.

Αἱ διαφοραὶ τῶν νεωτέρων αὐτῶν συστημάτων καὶ μεταξύ των καὶ πρὸς τὸ ἐφαρμοζόμενον σύστημα τῆς κατὰ πλειοψηφίαν ἐκλογῆς ζωγραφίζονται. ἐὰν τὰ ἐφαρμόσωμεν εἰς τὰ ἀποτελέσματα τῶν τελευταίων ἐκλογῶν μας. Τοιοῦτοτρόπως, ἐνῶ μὲ τὸ σύστημα τῆς κατὰ πλειοψηφίαν ἐκλογῆς ἐξελέγησαν 118 φιλελεύθεροι καὶ 251 τῆς Ἠνωμένης ἀντιπολιτεύσεως, ἐὰν ἐφηρμόζετο διὰ τὴν κατανομήν τῶν θέσεων τὸ σύστημα τοῦ d'Hondt μὲ τὴν αὐτὴν διαίρεσιν ἐκλογικῶν περιφερειῶν θὰ ἐξελέγοντο 144 Φιλελεύθεροι καὶ 175 τῶν Ἠνωμένων κομμάτων (1). Τὸ γερμανικὸν σύστημα, ἐὰν ὡς ἐκλογικὸς διαιρέτης ἐκ τῶν προτέρων ὠρίζετο ὁ ἀριθμὸς 2000, θὰ εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα νὰ ἐκλεγοῦν 184 τῶν Ἠνωμένων κομμάτων καὶ 188 Φιλελεύθεροι. Μὲ τὸ τσεχοσλοβακικὸν σύστημα θὰ ἐξελέγοντο ἐπίσης 194 Φιλελεύθεροι καὶ 175 τῶν Ἠνωμένων κομμάτων (2). Τέλος μὲ τὸ αὐστριακὸν σύστημα, ἐὰν ἀφίνετο ὁ αὐτὸς ἀριθμὸς βουλευτικῶν θέσεων εἰς τὰς ὑπαρχούσας ἐκλογικὰς περιφέρειας καὶ προσετίθεντο διὰ τὴν συμπληρωματικὴν κατανομήν θέσεων καθ' ὅλον τὸ Κράτος 15 βουλευτικαὶ θέσεις, θὰ ἐξελέγοντο ἐν συνόλῳ 202 Φιλελεύθεροι καὶ 182 τῶν Ἠνωμένων κομμάτων (3).

Τὰ διάφορα ἀποτελέσματα προέρχονται ἐκ τοῦ ὅτι μὲ τὸ γερμανικὸν σύστημα γίνεται χρῆσις ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ διαιρέτου εἰς ὅλας τὰς περιφέρειας, ἐπομένως δὲν ἔχει σημασίαν εἰς ποίαν περιφέρειαν πλειοψηφεῖ τὸ ἓνα κόμμα καὶ εἰς ποίαν τὸ ἄλλο, δὲν ἀπομένουν δὲ ἀχρησιμοποίητα ὑπόλοιπα μετὰ τὴν τελευταίαν συμπληρωματικὴν κατανομήν παρὰ μόνον 678 ψήφοι τῶν Ἠνωμένων κομμάτων καὶ κανεντῶν Φιλελεύθερων, ἐπειδὴ τὸ

(1) Ἴδε εἰς τὸ τέλος τὸν πίνακα Β.

(2) Ἴδε εἰς τὸ τέλος τὸν πίνακα Γ.

(3) Ἴδε εἰς τὸ τέλος τὸν πίνακα Δ.

τελευταίον υπόλοιπον 1803 ψήφων υπολογίζεται ὡς νὰ ἦτο 2.000. Ἐνῶ ἀντιστρόφως μὲ τὰ ἄλλα συστήματα γίνεται χρῆσις ἀνίσων ἐκλογικῶν διαιρητῶν εἰς τὰς διαφόρους ἐκλογικὰς περιφέρειας, συμβαίνει δὲ νὰ πλειοψηφοῦν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ μὲν Ἑνωμένα κόμματα εἰς τὰς περιφέρειας, ὅπου γίνεται χρῆσις σχετικῶς μεγαλυτέρων ἐκλογικῶν διαιρητῶν, λόγῳ τοῦ σχετικῶς μεγαλυτέρου ἀριθμοῦ τῶν λαβόντων μέρος εἰς τὰς ἐκλογὰς πολιτῶν, οἱ δὲ Φιλελεύθεροι εἰς περιφέρειας, ὅπου γίνεται χρῆσις μικροτέρων ἐκλογικῶν διαιρητῶν. Τοιοῦτα τροπικῶς ἐπὶ παραδείγματι εἰς τὸν νομὸν Ἀττικῆς, ὅπου ἐπλειοψηφήσαν τὰ Ἑνωμένα κόμματα, ὁ ἐκλογικὸς διαιρέτης μὲ τὸ τσεχοσλοβακικὸν σύστημα εἶναι 3759 καὶ μετὰ αὐστριακὸν (D'Hondt) 3618. Ὁ ἐκ τούτου αἱ 10255 ψῆφοι, ποὺ ὑπερτεροῦν τὰ Ἑνωμένα κόμματα τοὺς Φιλελεύθερους, δίδουν μὲ τὸ μὲν πρῶτον σύστημα εἰς τὰ Ἑνωμένα κόμματα δύο ἐπὶ πλέον θέσεις καὶ μένει καὶ ὑπόλοιπον διὰ τὴν συμπληρωματικὴν κατανομήν, μετὰ δὲ δεύτερον δὲ σύστημα δίδουν ἐπίσης δύο ἐπὶ πλέον θέσεις καὶ μένει καὶ ὑπόλοιπον. Ἀντιστρόφως εἰς τὴν Λέσβον ὁ ἐκλογικὸς διαιρέτης μὲ τὸ τσεχοσλοβακικὸν σύστημα εἶναι 1577 καὶ μὲ τὸ αὐστριακὸν 1524. Κατὰ συνέπειαν αἱ 8956 ψῆφοι ποὺ ὑπερτεροῦν οἱ Φιλελεύθεροι δίδει μὲ τὸ πρῶτον σύστημα πέντε ἐπὶ πλέον θέσεις εἰς αὐτοὺς καὶ μένει καὶ ὑπόλοιπον διὰ τὴν συμπληρωματικὴν κατανομήν τῶν θέσεων, μὲ τὸ δεύτερον δὲ σύστημα δίδει ἕξ ἐπὶ πλέον θέσεις εἰς τοὺς Φιλελεύθερους. Ἐνεκα τοῦ λόγου τούτου συμβαίνει, ὥστε μετὰ τὴν τελειωτικὴν κατανομήν τῶν θέσεων νὰ ἀναλογουῦν κατὰ μέσον ὄρον μὲ τὸ τσεχοσλοβακικὸν μὲν σύστημα εἰς κάθε Φιλελεύθερον βουλευτὴν 1937 ψῆφοι καὶ εἰς κάθε βουλευτὴν τῶν Ἑνωμένων κομμάτων 2106, μὲ τὸ αὐστριακὸν δὲ σύστημα 1860 εἰς κάθε Φιλελεύθερον βουλευτὴν καὶ εἰς κάθε βουλευτὴν τῶν Ἑνωμένων κομμάτων 2025 ψῆφοι. Ἐνῶ με τὸ γερμανικὸν σύστημα ἀναλογουῦν εἰς κάθε Φιλελεύθερον βουλευτὴν 1999 ψῆφοι καὶ εἰς κάθε βουλευτὴν τῶν Ἑνωμένων κομμάτων 2003, δηλ. καμμία σχεδὸν διαφορά. Καὶ πρὸς συμπλήρωσιν τῆς συγκρίσεως ἄς προτεθῆ ὅτι οἱ σχετικοὶ ἀριθμοὶ μὲ τὸ ἰσχὺον πλειοψηφικὸν σύστημα κατὰ τὰ ἀποτελέσματα τῆς 1ης Νοεμβρίου εἶναι διὰ μὲν τοὺς Φιλελεύθερους 3184 διὰ δὲ τοὺς τῶν Ἑνωμένων κομμάτων 1468. Εἰς τὴν Παλαιὰν Ἑλλάδα ἡ διαφορά εἶναι πλέον καταπληκτικὴ. Εἰς κάθε ἐπιτυχόντα Φιλελεύθερον βουλευτὴν, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν δύο ἐπιτυχόντων ὑποψηφίων τῶν Σπετσῶν, τῶν ὁποίων ἡ ἐκλογή ἠκυρώθη, ἀναλογουῦν κατὰ μέσον ὄρον 24.673 ψῆφοι, εἰς κάθε δὲ ἐπιτυχόντα βουλευτὴν τῶν Ἑνωμένων κομμάτων μὲ

τῶν 1443. Οἱ ἀριθμοὶ αὗτοι εἶναι τόσο καταπληκτικῶς εὐγλωττοί, ὥστε οἰαδήποτε ἐπὶ πλέον σχόλια περιττεύουν.

Ἡ συνοπτικὴ αὕτη ἀνάλυσις τῶν ἐκλογικῶν συστημάτων ἀναλογικῆς ἐκπροσωπήσεως θὰ ἤμποροῦσε νὰ θεωρηθῆ ἀτελής, ἐὰν δὲν ἐγένετο λόγος περὶ τοῦ τελευταίου γαλλικοῦ ἐκλογικοῦ συστήματος, τὸ ὅποιον εἶναι ἐντελῶς νόθον σύστημα ἀναλογικῆς ἐκπροσωπήσεως, ἀποτελεῖ ἕνα ἀτέλῃς καὶ ἥμισυ πρακτικὸν μεταβατικὸν σύστημα ἀπὸ τὸ σύστημα τῆς κατὰ πλειοψηφίαν ἐκλογῆς εἰς τὸ ἀναλογικόν. Εἰς τὸ ζήτημα τῆς τελειοποιήσεως τοῦ ἐκλογικοῦ συστήματος ἐξεδηλωθῆ εἰς τὴν Γαλλίαν συντηρητικότης, ἡ ὁποία ὄχι σπανίως χαρακτηρίζει τὸν δημόσιον βίον τῆς, παρ' ὅλον τὸν ἐνθουσιαστικὸν, τὸν ἐπαναστατικὸν χαρακτήρα τοῦ Γαλλικοῦ λαοῦ. Μολονότι εἶναι ὁ τόπος, ὅπου ἐγεννήθη ἡ ἰδέα τῆς ἀναλογικῆς ἐκπροσωπήσεως καὶ ἀπὸ τὰ 1874 ἤρχισε νὰ συζητῆται αὕτη εἰς τὴν Βουλὴν καὶ νὰ υποβάλλωνται συνεχῶς προτάσεις νόμων πρὸς καθιέρωσίν τῆς καὶ ἀπὸ τὰ 1905 ἦτο ἀναγεγραμμένη, οὕτως εἰπεῖν, διαρκῶς εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν τῆς Βουλῆς καὶ κατόπιν καὶ εἰς τὰ ἐκλογικὰ προγράμματα, μόλις εἰς τὰ 1919 κατορθώθη νὰ ψηφισθῆ ἐκλογικὸς νόμος ποὺ τὴν καθιερώνει. Ἀλλὰ πόσον διάφορος εἶναι, πόσον ἀπέχει ὁ καρπὸς αὐτὸς, ἀπὸ τὴν ἰδέαν ποὺ τὸν ἐγέννησε καὶ ὑπὲρ τῆς ὁποίας τόσος ἀγὼν διεξήχθη καὶ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Βουλῆς. Ἴδου ὁ μηχανισμὸς τοῦ. Ὁ ἐκλογεὺς δικαιούται νὰ ἐγγράψῃ εἰς τὸ ψηφοδέλιον τοῦ τόσους ὑποψηφίους, ὅσοι θέσεις πρὸς κατάληψιν ὑπάρχουν. Ὅσοι ὑποψήφιοι λαμβάνουν ἀπόλυτον πλειοψηφίαν θεωροῦνται κατὰ πρῶτον λόγον ἐκλεγέντες. Ἐὰν αὗτοι δὲν καταλαμβάνουν ὅλας τὰς θέσεις τῆς σχετικῆς ἐκλογικῆς περιφέρειας, κατανέμονται αἱ διαθέσιμοι θέσεις εἰς τοὺς διαφόρους συνδυασμοὺς κατὰ ἀναλογικὸν σύστημα, ὡς ἐξῆς. Εὗρισκεται ὁ ἐκλογικὸς διαιρέτης διὰ τῆς διαιρέσεως τοῦ συνόλου τῶν δοθεισῶν ἐγκύρων ψήφων διὰ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν βουλευτικῶν θέσεων τῆς σχετικῆς περιφέρειας. Ὅσας λοιπὸν φορές εἰσέρχεται ὁ διαιρέτης αὐτὸς εἰς τὸν μέσον ὄρον τῶν ψήφων ἐκάστου συνδυασμοῦ⁽¹⁾, τόσαι βουλευτικαὶ θέσεις παραχωροῦνται εἰς αὐτόν, ἀνεξαρτήτως τῶν ἐπιτυχόντων λόγῳ ἀπολύτου πλειοψηφίας. Αἱ τυχόν ἀπομένουσαι θέσεις δίδονται εἰς τὸν συνδυασμὸν ποὺ ἔχει τὸν μεγαλύτερον μέσον ὄρον. Τὰς παραχωρουμένας αὐτὰς θέσεις κατελαμβάνουν οἱ κατὰ σειράν πλειοψηφοῦντες ὑποψήφιοι τοῦ σχετικοῦ συνδυασμοῦ, ἀλλ' ἐν

(1) Ὁ μέσος αὐτὸς ὄρος, ὁ ὁποῖος ἐκπροσωπεῖ τὴν κομματικὴν δύναμιν τῶν διαφόρων συνδυασμῶν, εὗρισκεται διὰ τῆς διαιρέσεως τοῦ ἀθροίσματος τῶν ψήφων τῶν μελῶν ἐκάστου συνδυασμοῦ μὲ τῶν ἀριθμὸν τῶν μελῶν αὐτοῦ.